

Joensuun seudun yleiskaava 2040

OAS-vaiheen palaute ja vastineet

Joensuun seudun yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheen asiakirjat olivat nähtävillä 25.1.-04.03.2024. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta annettiin 19 lausuntoa pääosin viranomaisilta ja yhdistyksiltä, joista viidellä ei ollut lausuttavaa. Yksityishenkilöiltä ei saatu yhtään palautetta.

LAUSUNNOT

1 Caruna Espoo Oy

Lausunto, Joensuun seudun yleiskaava 2040, osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Yleisesti energiamurroksen vaikutuksista sähköjakeluun

Caruna Espoo Oy kiittää mahdollisuudesta lausua Joensuun seudun yleiskaavan kehittämisprosessista. Caruna Espoo Oy näkee, että käynnissä oleva energiamurros tulee merkittävästi muuttamaan sähkönkäytön tarpeita ja energajärjestelmää kokonaisuudessaan myös Joensuun alueella. Polttoon perustuvan energiantuotannon poistuminen ja sähkönkäytön lisääntyminen edellyttää sähköverkkojen merkittävää kehittämistä lähitulevaisuudessa, mikä merkitsee tarvetta maankäytölle sähköverkkojen tarpeisiin.

Merkittävimmät huomiot koskevat suurjännitteisen sähköverkon tarpeita niiden vaatiman suuren tilan vuoksi. Toisaalta erilaiset julkiset sähkökäyttöpäalvelut kuten sähköautojen latauspisteet lisäävät sähkönkäyttöä ja edellyttävät sähköverkon rakenteiden täydentämistä myös jo rakennetuilla alueilla ja lähempänä asukkaita.

Energiamurrokselle leimallista on kuitenkin muutoksen nopeus, minkä vuoksi kaikkia tulevia tarpeita ei lausuntohetkellä pystytä määrittämään. Siksi on tarpeen korostaa, että Caruna Espoo Oy:n lausunto perustuu erityisesti tämänhetkiseen näkemykseen sähköverkon tulevista hankkeista.

Nykyinen suurjännitteinen jakeluverkko sekä suunnitelmat verkon kehittämiseksi

Suunnittelualueella sijaitsee Caruna Espoo Oy:n 110 kV:n suurjännitteistä jakeluverkkoa liitteen 1 kuvan mukaisesti. 110 kV:n voimajohdot on toteutettu ilmajohtoina. Voimajohdot on liitteen 1 kuvissa esitetty punaisilla viivoilla, sähköasemat on esitetty keltareunaisilla neliöillä. Alueella sijaitsee tällä hetkellä Caruna Espoo Oy:n sähköasemat Sihtala, Rantakylä, Niinivaara, Joensuu ja Nolja.

Caruna Espoo Oy suunnittelee parhaillaan suurjännitteiseen jakeluverkkoonsa uusia voimajohtoja, jotka yhdistävät Joensuun ja Rantakylän sähköasemat, sekä Rantakylän sähköaseman ja Kontiolahden kantaverkkoaseman. Johtojen tarkka sijoitus maastossa ei ole vielä varmistunut, mutta tämänhetkisen aikataulun mukaisesti sijoitus tarkentuu ennen yleiskaavahankkeen luonnosvaihetta. Näin ollen johtojen tarkempi sijoitus tulisi lausumaan kaavaprosessin seuraavissa vaiheissa.

Caruna Espoo Oy on lisäksi tunnistanut tulevan tarpeen voimajohdoille välillä Kontiolahden kantaverkkoasema - Ruohosuo sekä Nolljakan sähköasema - Sihtalan sähköasema. Liitteessä 2 on kuvattu suunnitteilla olevat voimajohdot sekä tulevaisuuden voimajohtotarpeet yhteystarvemerkinnoilla.

Caruna Espoo Oy suunnittelee edellä mainittujen uusien voimajohtojen lisäksi Rantakylän ja Joensuun sähköasemien uudistamista.

Joensuun kaupunkialueen kehittyminen edellyttää todennäköisesti uuden sähköaseman rakentamista eteläiselle kaupunkialueelle seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Muuta huomautettavaa

Caruna Espoo Oy:llä ei ole muuta huomautettavaa yleiskaava osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Toivomme mahdollisuutta lausua myös seuraavissa kaavaprosessin vaiheissa.

Kunnioittavasti

Caruna Oy
Asiakkuudet ja uudet liiketoiminnot

Liitteet

Liite 1. Caruna Espoo Oy:n nykyiset suurjännitteisen jakeluverkon johdot ja sähköasemat suunnittelualueella.

Liite 2. Caruna Espoo Oy:n suurjännitteisen jakeluverkon 110 kV:n johtojen yhteystarpeet suunnittelualueella.

Vastine: *Energiaan ja sähköverkkoon liittyvät asiat huomioidaan kaavatyön aikana. Niitä käsitellään erityisesti laadinnassa olevan energiainfrastruktuuriselvityksen yhteydessä. Kaavan jatkovaiheissa saatavien lausuntojen sekä tarkempien neuvottelujen pohjalta osoitetaan tarpeelliset varaukset kaavaan. On tärkeää, että parhaillaan suunnittelussa olevien suurjännitteisen jakeluverkon uusien voimajohtojen alustavat sijainnit tulisi saada jo ennen luonnosvaihetta ja luonnosvaiheeseen esitettynä, sillä kaavaehdotuksessa muutokset voivat olla jo hankaliakin huomioida.*

2 Finavia

Finavia Oyj:n lausunto Joensuun seudun yleiskaavan 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Joensuun kaupunki sekä Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kunnat pyytävät Finavia Oyj:ltä lausuntoa Joensuun seudun yleiskaavan 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Lausunto on pyydetty toimittamaan 4.3.2024 mennessä.

Finavia edellyttää, että yleiskaavaan tulee sisällyttää Joensuun lentoaseman toiminnan ja kehittämissuunnitelmien turvaamisen kannalta keskeiset asiat. Joensuun seudun yleiskaavassa 2040 tulee esittää Joensuun lentoaseman LL-alue, joka sisältää kiitotien jatkevarauksen ja siten tarvittaessa mahdollistaa kiitotien jatkamisen.

Finavia edellyttää, että kaavakartalla tulee esittää uusimpaan meluselvitykseen perustuva Joensuun lentoaseman ennustetilanteen vähintään L_{den} 55 dB ylittävän lentokonemelualueen laajuus käyttäen aaltoviivamerkintää. Lentokonemelualueelle tulee osoittaa uusien melulle herkkien toimintojen sijoittamista rajoittava määräys.

Finavia katsoo, että lentokonemelun vaikutuksia asumisviihtyvyyteen voidaan lieventää riittävillä uusien asuinrakennusten ulkokuoreen kohdistuvilla ääneneristävyysvaatimuksilla. Tämän huomioimiseksi yleiskaavan laatimisessa tulee harkita laskeutumisvyöhykkeiden merkitsemistä yleiskaavaan. Laskeutumisvyöhykkeillä huomioidaan kiitoteiden jatkeille keskittyvien, toistuvien melutapahtumien vaikutuksia ulottuen lentokonemelualueen ulkopuolelle.

Lisäksi Finavia katsoo, että myös lentoaseman esterajoituspinnat tulee huomioida yleiskaavassa tai sen liiteaineistossa.

Lisätiedot

Lisätietoja Finaviassa antaa ympäristöasiantuntija Satu Routama
puhelin 020 708 2278,
satu.routama@finavia.fi

FINAVIA OYJ

Tekniikka, vastuullisuus ja turvallisuus

Kirsi Pitkäranta

johtaja, kestävä kehitys

Vastine: Lausunnossa esitetty Joensuun lentoaseman kiitotien jatkevaraus sekä lentomelualue ja siihen liittyvät kaavamääräykset ja -merkinnät huomioidaan kaavatyössä. Laskeutumisvyöhykkeet voidaan merkitä kaavaan, mikäli sille löytyy soveltuva kaavamerkintä. Muuten tämä huomioidaan jollain muulla kaava- tai suunnittelumääräyksellä. Lentomelulle alttiiden asuinalueiden osalta huomioidaan tarpeelliset kaavamääräykset. Lisäksi on jo laadittu Joensuun lentoasemaa koskevia selvityksiä, joita hyödynnetään kaavatyön pohjana.

3 Fingrid Oyj

Joensuun seudun yleiskaava 2040, osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Kiitämme lausuntopyynnöstä.

Joensuun seudun yleiskaavan suunnittelutyöryhmä

Fingrid seuraa aktiivisesti alueen kehittymistä ja tarkastelee kantaverkon tarpeita yhteistyössä alueen jakeluverkkoyhtiön kanssa. Joensuun seudulla on useita kehittyviä voimajohtoyhteyksiä ja niiden suunnittelua on parhaillaan käynnissä.

Tulevan yleiskaavan rajauksesta, teemoista ja tarkkuustasosta riippuu se, että millä tavoin kehittyvä energiahuolto esitetään yleiskaavassa. Joensuun seudun yleiskaavassa osoitettavan voimajohtoverkon pitäisi kuitenkin olla linjassa Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 2040 2. vaiheen (Energia ja maisemat) kanssa. Fingrid on käynyt työneuvotteluja Pohjois-Karjalan liiton kanssa maakuntakaavaan tulevista voimajohtomerkinnoista. Tavoitteena on saada maakuntakaavaluonnos nähtäville kesällä 2024. Yleiskaavan esitetyn aikataulun puolesta vaikuttaa sille, että kehittyvien voimajohtoyhteyksien ja sähköasemien tiedot voivat odottaa maakuntakaavan luonnosta. Mikäli yleiskaavaa on tarpeen työstää jo ennakoon tulevan maakuntakaavaluonnoksen pohjalta, pyydämme kääntymään Pohjois-Karjalan liiton puoleen paikkatietojen osalta.

Myös meihin voi yhteydessä. Lisätietoja kehittyvästä kantaverkosta antaa suunnittelupäällikkö Aki Laurila (puh. 030 395 5135, aki.laurila@fingrid.fi).

Maankäytön suunnittelussa tulee turvata voimajohtojen ja sähköasemien kehitys- ja toteutusmahdollisuudet. Fingrid osallistuu mielellään kaavoitukseen lausuntojen antajana sekä muutoinkin keskusteluun maankäytön ja rakentamisen tarpeiden yhteensovituksesta.

Yleis- ja asemakaavat, joissa on Fingrid Oyj:n voimajohtoja tai muita toimintoja, pyydämme lähettämään lausunnon mieluiten sähköisenä osoitteeseen kirjaamo@fingrid.fi.

Fingridin voimajohdot ovat maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 22 § tarkoittamia voimajohtoja. Tämä lausunto koskee vain Fingrid Oyj:n voimajohtoja.

Tätä kaavoitusasiaa Fingrid Oyj:ssä hoitaa Mika Penttilä puh. 030 395 5230.

Ystävällisin terveisin

Fingrid Oyj
Maankäyttö ja ympäristö

Mika Penttilä
yksikön päällikkö

Vastine: Kaavassa esitettävä voimajohtoverkko yhteensovitetaan laadinnassa olevan maakuntakaavan kanssa. Asiaa selvitetään tarkemmin myös laadinnassa olevassa energiainfrastruktuuriselvityksessä.

4 Itä-Suomen poliisilaitos

Itä-Suomen poliisilaitoksen lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Joensuun kaupungin kaavoitus pyytää yhdessä Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kuntien kanssa Itä-Suomen poliisilaitoksen lausuntoa Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Itä-Suomen poliisilaitoksella ei ole lausuttavaa asiassa.

Komisario
Jari Lehto

Vastine: *Ei lausuttavaa.*

5 Kontiolahden kunta

Sivistyslautakunnan lausunto Joensuun seudun yleiskaavan 2040:n osallistamis- ja arviointisuunnitelmasta.

Joensuun seudun yleiskaavatoimikunta on pyytänyt lausuntoa Joensuun seudun yleiskaavan 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta, joka on nähtävänä 25.1.-4.3.2024 kaavahankkeen verkkosivuilla <https://www.joensuu.fi/joensuun-seudun-yleiskaava-2040>, Kontiolahden kunnan kaavoitusyksikön ilmoitustaululla sekä Lehmon ja kirkonkylän kirjastossa.

Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kuntien alueella laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain 46 §:n mukainen kuntien yhteinen yleiskaava. Yleiskaavassa esitetään suunnittelualueen tavoitteellinen yhdyskuntarakenne vuoteen 2040 mennessä. Tällä yleiskaavalla korvataan voimassa oleva Joensuun seudun yleiskaava 2020.

Lisätietoja: sivistysjohtaja Jyrki Rautiainen, p. 050 428 5106.

Sivistysjohtajan ehdotus

Sivistyslautakunta päättää, ettei sillä ole huomautettavaa Joensuun seudun yleiskaavan 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Otteen allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta oikeaksi todistaa

Mervi Kinnunen
Pöytäkirjanpitäjä

Vastine: *Ei lausuttavaa.*

6 Lieksan Kaupunki

Lausunnon antaminen Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Valmistelija

Elinvoimajohtaja, vt. maankäyttöpäällikkö

Joensuun kaupungin kaavoitus pyytää yhdessä Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kuntien kanssa lausuntoa Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 4.3.2024 osoitteeseen kirjaamo@joensuu.fi.

Joensuun seudun yleiskaava 2040 oikeusvaikutteisena yleiskaavana korvaa voimassa olevan Joensuun seudun yleiskaava 2020 sekä suunnittelualueen oikeusvaikutuksettomat kaavat. Kaava laaditaan viiden kunnan – Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven – alueelle. Kyseessä on maankäyttö- ja rakennuslain 46 §:n mukainen kuntien yhteinen yleiskaava, jonka kunnat voivat laatia maankäytön yleispiirteiseksi ohjaamiseksi ja toimintojen yhteensovittamiseksi. Kaavan laadinnasta ja hyväksymisestä vastaa kuntien yhteinen toimielin Joensuun seudun yleiskaavatoimikunta. Hyväksyminen edellyttää kaikkien kuntien valtuustojen puoltavia päätöksiä.

Kaavatyössä huomioidaan Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 ja sen vaihemaakuntakaavat sekä kuntien voimassa tai laadinnassa olevien osayleiskaavojen, rakennusjärjestysten sekä muiden maankäyttöä ohjaavien linjausten tai päätösten ohjausvaikutus.

Kaavatyö yhteensovittaa mukaan lähtevien kuntien strategioiden ja erilaisten ohjelmien tavoitteita. Tarkoituksena on muodostaa yhteinen visio alueen kehittymisen suuntalinjoista. Kaavalla tarkastellaan erityisesti ylikunnallisia toimintoja, kuten asumisen, liikenteen ja palveluiden järjestämistä.

Lieksan kaupungin lausunto

Lieksan kaupunki pitää seudullisen yleiskaavatyön aloittamista kannatettavana. Aiemman yleiskaavan tavoitevuosi on ohitettu ja kaavan voimassaolon aikana on tapahtunut lukuisia muutoksia toimintaympäristössä, jotka on hyvä huomioida uudessa kaavatyössä. Esitetyt keskeiset teemat ja tavoitteet ovat perusteltuja.

Lieksan kaupunki kuitenkin painottaa, että kaavatyössä huomioitaisiin tarvittavat rajapinnat myös kaava-alueen ulkopuolisiin alueisiin maakunnassa. Esimerkiksi liikennematkaisuihin, joukkoliikenteeseen ja saavutettavuuteen liittyvät teemat ja niiden ratkaisut voivat vaikuttaa laajemmalle kuin esitetylle yleiskaava-alueelle. Strategisia ratkaisuja suunniteltaessa on huomioitava siis koko maakunnan tarpeet ja tulevaisuuden kehittymistarpeet (esim. Joensuun rooli liikenteen solmukohtana).

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa yllä olevan lausunnon Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa yllä olevan lausunnon Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.

Lisätietoja

Elinvoimajohtaja Susanna Saastamoinen, p. 040 1044 009,
sähköposti susanna.saastamoinen@lieksa.fi

Liitteet (kts. erillinen tiedosto JSYK 2040_OAS vaihe palaute_kaikki)

1 Joensuun seudun yleiskaava 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa
Lieksan kaupungissa 20.02.2024.

Marianne Stjerna,
asianhallintasihteeri

Vastine: Kaavassa huomioidaan tarpeellisilta osin myös kaavan vaikutukset naapurikuntiin, kuten lausunnossa on esimerkiksi liikenteen osalta mainittu. Kuitenkin suurilta osin laajemmin maakunnan muihin kuntiin kuuluvat asiat ratkaistaan maakuntakaavatasolla.

7 MTK Pohjois-Karjala ja Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala

Lausunto, Joensuun seudun yleiskaava 2040

Kiitämme lausuntopyynnöstä. Lausuntonamme esitämme seuraavaa:

Osallistamis- ja arviointisuunnitelmassa todetaan Teemojen ja tavoitteiden osalta, että ”Tässä yleiskaavassa esitetään suunnittelualueen tavoitteellinen yhdyskuntarakenne vuoteen 2040 mennessä. Kaavalla ohjataan muun muassa asumisen, liikenteen, työpaikka- ja teollisuus- sekä viher- ja virkistysalueiden maankäyttöä tulevaisuudessa. Kaavassa osoitetaan tarpeelliset suojelukohteet ja -alueet sekä rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman arvot. Kaavan tavoitteena on suunnitella ja ohjata laajoja ylikunnallisia maankäyttöön liittyviä kokonaisuuksia.”

Huomautamme, että tärkeää on turvata myös maa- ja metsätalouden sekä muiden maaseutuelinkeinojen toimintaedellytykset.

Arvioitavista vaikutuksista todetaan ”Kaavatyön yhteydessä arvioidaan vaikutuksia mm. asumiseen, ympäristöön ja luontoon, maisemaan, (energia)infrastruktuuriin, kulttuuri- ja rakennushistoriallisiin

arvoihin, liikenne-, joukkoliikenne- ja pysäköintijärjestelyihin, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä mukana olevien kuntien strategioiden ja ohjelmien tavoitteisiin”.

Huomautamme, että vaikutukset maa- ja metsätalouden harjoittamiseen sekä taloudelliset vaikutukset kaiken kaikkiaan on huolellisesti arvioitava.

Esitettävistä kohteista todetaan, että ”Kaavassa osoitetaan tarpeelliset suojelukohteet ja -alueet”.

Huomautamme, että kaavaan tulee sisällyttää vain jo perustetut suojelualueet. Mahdollisten suojelualueiden esittäminen on erittäin ongelmallista maanomistajien oikeusturvan ja omaisuudensuojan kannalta, koska rahoitus ei ole varma ja lisäksi esimerkiksi metsien suojelun tulee perustua maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Kaavan tarkoitus ei ole olla suojeluohjelma. Suojelu tulee toteuttaa vapaaehtoisesti ja erikseen siihen osoitetulla ohjelmalla ja rahoituksella.

Uusi metsätalouden kannustejärjestelmä METKA tarjoaa lukuisia rahoitusvaihtoehtoja metsissä tehtäville luonnonhoito- ja ennallistamistöille. Rahoitusta saa yleiskaavojen M ja V-alkuisille alueille. HELMI- ja METSO-rahoitusta on kuitenkin mahdollista saada, vaikka S-alkuista merkintää ei ole. On siis täysin järjenvastaista tehdä S-alkuisia varauksia yksityismaille. Tällä merkinnällä poissuljetaan yhden merkittävän suojeluinstrumentin käyttö.

Oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella metsälakia sovelletaan maa- ja metsätalouteen (M-alkuiset) ja virkistyskäyttöön (V-alkuiset) osoitetuilla alueilla. Mikäli kaavoituksella alustavasti varataan mahdollisuus asutukselle, teollisuudelle yms. eli ohjataan rakentamista, mutta kaavan tahtotilan toteutuminen on epävarmaa, niin on siinäkin merkinnässä hyvä huomioida metsälain voimassaolo, kunnes kaavan tahtotila alkaa toteutumaan. Tämä voidaan toteuttaa lisäämällä M/ -etuliite itse kaavamerkintään (esimerkiksi M/AP) sekä vahvistamalla M-tulkintaa itse kaavamääräyksessä.

Kiitämme, että osallisissa on mainittu maanomistajien lisäksi heidän etujärjestönsä MTK Pohjois-Karjala ja Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala.

Suuri osa maanomistajista asuu maakunnan ulkopuolella. Tämän vuoksi tiedottaminen on suunnattava suoraan maanomistajille. Tiedottaminen tulee toteuttaa esimerkiksi kirjeillä - pelkät lehti-ilmoitukset tai ilmoittaminen verkkosivuilla ei ole riittävää. Suunnitelmassa mainitut ”mahdolliset” yleisötilaisuudet tulee järjestää osallistamisen ja tiedottamisen toteuttamiseksi.

Jari Rouvinen
Toiminnanjohtaja
MTK Pohjois-Karjala

Harri Välimäki
Johtaja
Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala

Vastine: Kaavassa huomioidaan maa- ja metsätalouden sekä muiden maaseutuelinkeinojen toiminta- edellytykset. Myös näihin liittyvät vaikutukset tullaan arvioimaan.

Kaavassa osoitettavat suojelualueet ja -kohteet tulevat olemaan pitkälti olemassa olevia, eli jo inventoituja ja arvokkaaksi tunnistettuja, tai muissa kaavoissa osoitettuja kohteita. Kaavatyön yhteydessä laadittavat inventoinnit tulevat todennäköisesti koskemaan vain sellaisia alueita, joille on odotettavissa muuttuvaa maankäyttöä.

Suurin osa kaava-alueesta tulee olemaan M-alkuisia kaavamerkintöjä. Näiden alueiden maankäyttöä kaavalla ei lähtökohtaisesti ole tarkoitus tarkemmin ohjata, vaan alueiden maankäytössä tullaan menemään pitkälti erillislainsäädännön, kuten metsälain, ohjausvaikutusten kautta. Mahdollisten M-etuliitteiden käyttöä voidaan harkita niillä alueilla, missä esim. kylämäinen asutus ja maatalous esiin-tyvät lomittain, tai yhdyskuntarakenteen laajeneminen alueelle tapahtuu oletettavasti vasta pitkän ajan päästä. Kaavamerkintöjen käyttö pyritään toteuttamaan niin, että sillä ei estetä suojeluohjel- mien mahdollistamaa rahoitusta.

Kaavatyöstä tiedottaminen toteutetaan kaavatyön laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen tarkoituk- senmukaisella tavalla. Laajuus ei esim. mahdollista jokaisen yksittäisen maanomistajan yksilöllistä kuulemista. Kaavahankkeesta viestimiseen ja tiedottamiseen panostetaan kyllä, noudattaen kaavalle laadittua erillistä toiminta- ja vuorovaikutussuunnitelmaa.

8 Metsähallitus

Metsähallituksen lausunto Joensuun seudun yleiskaavaa 2040 osallis- tumis- ja arviointisuunnitelmasta

Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kuntien alueelle on päätetty laatia maan- käyttö- ja rakennuslain 46 §:n mukainen kuntien yhteinen yleiskaava. Metsähallitus on tutustunut osal- listumis- ja arviointisuunnitelmaan ja antaa lausunnon valtion maa- ja vesiomaisuuden haltijana ja hoi- tajana. Metsähallitus harjoittaa toimialallaan liiketoimintaa ja hoitaa sille säädettyjä julkisia hallintoteh- täviä. Julkisiin hallintotehtäviin kuuluu valtion perustettujen luonnonsuojelualueiden ja suojeluun varat- tujen alueiden hallinta ja hoito. Lisäksi Metsähallitus on tiettyjen lajien, kuten saimaannorpan ja maa- kotkan valtakunnallisesta seurannasta ja suojelun edistämisestä vastaava taho.

Metsähallitus pitää kaavatyön tavoitteita yleisesti hyvinä. Näihin voisi kuitenkin lisätä ilmastonmuutok- seen sopeutumisen tarpeen ja sitä tukevat maankäyttöratkaisut. Arvioitaviin vaikutuksiin tulisi lisäksi lisätä Natura-arvioinnin tarveharkinta, mikäli Natura-verkoston kohteiden läheisyyteen esitetään maan- käyttöratkaisuja, joilla on mahdollisesti vaikutus Natura-alueiden suojeluperusteena oleviin luontotyypp- peihin tai lajeihin.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut maankäytön erityisasiantutija Matti Hovi.

Muilta osin Metsähallituksella ei ole lausuttavaa osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Metsähallitus pyytää, että lausuntoon lähetetään vastine sähköpostiosoitteeseen kirjaamo@metsa.fi.

Metsähallituksen puolesta

Riku Mönkkönen

Alueidenkäytön johtava asiantuntija

Vastine: *Ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarpeet ja sitä tukevat maankäyttöratkaisut huomioidaan kaavatyössä. Nämä voidaan myös yksiselitteisinä kirjauksina lisätä kaavan tavoitteisiin. Natura-verkoston kohteiden läheisyyteen mahdollisesti tuleva uusi, muuttuva tai merkittäviä vaikutuksia aiheuttava maankäyttö edellyttää vaikutustenarviointeja.*

9 Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo

JOENSUU, lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven kuntien alueelle laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain 46 §:n mukaista kuntien yhteistä yleiskaavaa. Kaava korvaa samalla alueella voimassa olevan Joensuun seudun yleiskaava 2020:n (2008) sekä suunnittelualueen (n. 6500 km²) oikeusvaikutuksettomat kaavat. Kaavan oikeusvaikutuksista sekä voimaan jäävistä osayleiskaavoista säädetään prosessin aikana tarkentuvilla kaavamääräyksillä.

Kaavatyön tavoitteena on suunnitella ja ohjata laajoja maankäyttöön liittyviä kokonaisuuksia ja muodostaa yhteinen visio alueen kehittymisen suuntalinjoista. Kaavalla tarkastellaan erityisesti ylikunnallisia toimintoja, kuten asumisen, liikenteen, työpaikkojen ja palveluiden järjestämistä. Lisäksi kaavassa osoitetaan tarpeelliset suojelukohteet ja -alueet sekä rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman arvot. Kaavatyöstä vastaa kuntien kaavoituksen asiantuntijoista koostuva suunnittelutyöryhmä.

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 sekä sen vaihemaakuntakaavat toimivat ohjeena yleiskaavan laadinnassa. Kaavatyössä huomioidaan myös kuntien voimassa tai laadinnassa olevien osayleis- tai asemakaavojen, rakennusjärjestysten sekä muiden maankäyttöä ohjaavien linjausten tai päätösten ohjausvaikutus.

Kaavatyön yhteydessä arvioidaan vaikutuksia mm. asumiseen, ympäristöön ja luontoon, (energia)infrastruktuuriin, kulttuuri- ja rakennushistoriallisiin arvoihin, maisemaan, liikenne-, joukkoliikenne- ja pysäköintijärjestelyihin, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä mukana olevien kuntien strategioiden ja ohjelmien tavoitteisiin.

Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo on tutustunut osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan ja lausuu siitä seuraavaa.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisemat

Joensuun seudun yleiskaavan suunnittelutyöryhmä

Alueellinen vastuumuseo suhtautuu seutukaavan päivitystyöhön positiivisesti ja näkee sen tärkeänä ja tarpeellisena. Museo toivoo, että kaavaprosessin edetessä työn tarkoitus (mm. oikeusvaikutus) tuodaan selkeästi esille. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa todetaan, että kaavassa tullaan osoittamaan mm. rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman arvot ja kaavan vaikutuksia arvioidaan em. arvoihin. Museo pitää tavoitetta hyvänä, sillä kaavalla voidaan vaalia laajan alueen arvokasta kulttuuriympäristöä, myös niillä alueilla, joille ei todennäköisesti tule tarkempia kaavoja.

Tavoitteen saavuttamiseksi ja kaavatyön tueksi museo esittää seuraavia toimenpiteitä ja askelmerkkejä:

- suunnittelualueella aiemmin tehdyt selvitykset kootaan yhdelle kartalle ja niitä hyödynnetään kaavatyössä. Lisäksi ns. valkoiset alueet (selvittämättömät) tarkastellaan kaavahankkeessa
- aiemman seutukaavan yhteydessä laadittu Outi Suorannan ansiokas selvitys on parin vuosikymmenen takaa ja osin suppea. Selvitystä on hyvä täydentää ja siinä jo olevat kohdetiedot tulee päivittää
- maakuntakaavatyössä esillä olleet sekä maakuntakaavan ulkopuolelle jääneet rakennusperinnön kannalta vähintään seudullista arvoa omaavat kohteet ja alueet käsitellään ja tuodaan esille kaavassa.
- samoin ne arvokkaat maisema-alueet, joita ei osoiteta maakunnallisesti arvokkaiksi
- työssä hyödynnetään maakunnassa käytössä olevaa sähköistä rakennustietokantaa (KIOSKI) ja mahdolliset uudet kohteet ja alueet sekä päivitettyt tiedot täydennetään järjestelmään
- kaavatyön ja arvottamisen tueksi perustetaan asiantuntijoista koottu kulttuuriympäristötyöryhmä

Arkeologisen kulttuuriperinnön selvitystarve

Joensuun seudun kuntien alueella sijaitsee Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännösrekisterin mukaan kaikkiaan 598 arkeologisen kulttuuriperinnön kohdetta. Näistä muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä on 513 ja niin kutsuttuja muita kulttuuriperintökohteita 85. Lisäksi alueella sijaitsee lukuisia irtainten muinaisesineiden löytöpaikkoja ja muita arkeologisia indikaattoreita, joiden statusta kiinteänä muinaisjäännöksenä ei ole määritetty. Lisätietoa alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä on löydettävissä osoitteessa <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki>.

Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo odottaa, että arkeologinen kulttuuriperintö ja siihen kohdistuvat vaikutukset käsitellään kattavasti kaavatyön edetessä seuraaviin vaiheisiin, ja ottaa tässä vaiheessa kantaa ainoastaan hankkeen arkeologisen kulttuuriperinnön selvitystarpeeseen.

Kaavaa koskevien kuntien alueella on suoritettu systemaattista arkeologista perusinventointia viimeksi 2000-luvun alussa, jolloin Pohjois-Karjalan museon suorittaman Polkuja esihistoriaan -hankkeen yhteydessä on laadittu selvitykset niin Polvijärven (2002) ja Outokummun (2002) kuin Joensuun (2002–2003), Liperin (2002) ja Kontiolahden (2003) kuntien osalta. Tämän jälkeen alueella on suoritettu useita rajatumpia arkeologisia selvityksiä muun muassa Liperin lampien alueella, Kiihtelysvaaran asemakaava-alueella sekä Salpalinjan kohteilla. Lisäksi Metsähallitus on 2010-luvulla suorittanut arkeologista inventointia valtion metsämailla Liperissä ja Joensuussa.

Pohjois-Karjalan alueellisen vastuumuseo pitää hankkeen arkeologista selvitystilannetta kaksitahoisena. Toisaalta seudulta voidaan osoittaa sellaisia paikkoja, joissa inventointitilanne on ajantasainen, toisaalta alueita, joissa arkeologiselle inventoinnille on selkeä tarve.

Museo kehottaa Joensuun seudun yleiskaavatoimikuntaa tutkimaan mahdollisuutta rajattujen arkeologisten selvitysten laatimisesta alueilla, joiden tutkimustilanne on huomattavan puutteellinen. Tällaisia ovat muun muassa Polvijärven kunta sekä Outokummun kaivoksen seutu, jonka teollisuusarkeologista kulttuuriperintöä ei ole koskaan selvitetty kattavasti maastossa. Pohjois-Karjalan alueellisen vastuumuseon ja Joensuun seudun yleiskaavatyöryhmän on kannatettavaa neuvotella mahdollisten inventointihankkeiden toteuttamisesta ja painotuksista.

Yhteyshenkilönne Pohjois-Karjalan alueellisessa vastuumuseossa ovat arkeologi Ville Hakamäki (ville.hakamaki@joensuu.fi, 050 301 8302) sekä rakennetun kulttuuriympäristön amanuenssi Mikko Westman (mikko.westman@joensuu.fi, 050 305 8408).

Hilkka Iris Heino
Museonjohtaja (vs.)
Ville Hakamäki
Arkeologi

Vastine: Kaavatyön myötä kootaan yksiin kansiin olemassa olevat inventointitiedot niin rakennetun kulttuuriperinnön, maisemakohteiden kuin myös arkeologisen kulttuuriperinnön osalta. Esimerkiksi Suorannan selvitys tulee olemaan pohjana nytkin tehtävälle inventoinnille, sen mukaisten kohteiden listauksen tarkastaminen ja päivittäminen on tarpeen. Inventoinnissa hyödynnetään myös viranomais-ten sähköisiä palveluita ja paikkatietoaineistoja.

Mahdolliset uudet inventoinnit kohdistetaan niille alueille, joille osoitetaan uutta, muuttuvaa tai merkittäviä vaikutuksia omaavaa maankäyttöä. Kaavan tarkoitus ei ole inventoida sellaisia alueita, joiden maankäyttöön sillä ei ole nykytilannetta muuttavaa tai muuten merkittävää vaikutusta.

Kaavatyössä tullaan hyödyntämään maakuntakaavatyötä sekä siinä syntyviä aineistoja. Maakuntakaavasta ulos jäävät kohteet ovat varmasti tarpeen tarkastella. Mikäli niissä on seudullista merkitystä omaavia kohteita, voidaan niitä tarpeen mukaan osoittaa tässä kaavassa.

Kaavaan osoitettavien rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden osalta erillisen asiantuntijatyöryhmän perustaminen on tarpeen. Tämä kutsutaan erikseen koolle.

10 Pohjois-Karjalan elinkeino-, ja liikenne- ja ympäristökeskus

Lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

TAUSTA

Joensuun seudun yleiskaava 2020 on laadittu 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä ja hyväksytty vuonna 2008. Se on luonteeltaan ensinnäkin oikeusvaikutteinen aluevarausyleiskaava ja toiseksi viiden kunnan aluetta koskeva, maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, MRL) 46 §:n tarkoittama kuntien yhteinen yleiskaava.

Joensuun seudun yleiskaava 2020 oli aikanaan toinen kokonaista kaupunkiseutua koskenut oikeusvaikutteinen yhteinen yleiskaava Suomessa. Oulun seudun yhteinen yleiskaava (2003 ja 2006) oli Suomen ensimmäinen oikeusvaikutteisesti kokonaista kaupunkiseutua ylikunnallisesti ohjannut yleiskaava. Oulun seudun yleiskaava on keskeisimmältä osaltaan korvautunut Uuden Oulun yleiskaavalla, mikä on luonteeltaan perinteinen yhden kunnan yleiskaava (MRL 5 luku). Toteutuneet merkittävät kuntaliitokset käytännössä poistivat keskeisimmän tarpeen yhteisen yleiskaavan laatimiselle. Yhteinen yleiskaava on väline toiminallisesti yhtenäisen alueen maankäytön yleispiirteiseen suunnitteluun silloin, kun kuntarakenne ei vastaa toiminnallista aluekokonaisuutta.

Joensuun seudulla kuntajako on – toisin kuin Oulun seudulla – säilynyt samana kuin yleiskaava 2020:n hyväksymisen aikaisessa päätöstilanteessa. Tuolloin Eno ja Pyhäselkä olivat jo päättäneet liittyä Joensuuhun, ja kuntaliitos toteutui vain viikkoja yleiskaavan hyväksymisen jälkeen. Tarve kuntien yhteiseen yleistasoiseen maankäytön suunnitteluun ei ole tällä seudulla poistunut.

Joensuun seudun yleiskaava 2020 alkaa olla sisällöltään ajastaan jäljessä. Yleiskaava-alueen kunnat ovat käynnistäneet yleiskaavan uudistamisen, tehneet tätä koskevan yhteistyösopimuksen ja perustaneet yhteisen toimielimen kaavan valmistelun ohjaamiseksi ja kaavan hyväksymistä varten. Toimielimen nimi on Joensuun seudun yleiskaavatoimikunta.

LAUSUNTO

Suunnittelun lähtökohdat

Suunnittelun lähtökohdissa kuvataan tiiviisti suunnittelualueen koko, asukas- ja työpaikkamäärä ja alueen merkittävyys maakunnan keskuksena. Lisäksi todetaan maakuntakaavan ohjausvaikutus suunnitteluun ja tarve muodostaa kuntien strategioiden ja eri ohjelmien pohjalta yhteinen visio alueen kehittymisen suuntalinjoista. Kuvaus on niukka.

Kaavan seuraavassa vaiheessa, joka on nimetty tavoite- ja rakennemallivaiheeksi, on tarpeen käydä läpi tarkemmin myös kaavahankkeen lähtökohtia. Tässä yhteydessä merkityksellisiä ja harkittavia tarkasteltavia lähtökohtia voisivat tulla harkittaviksi seuraavassa luetellut näkökulmat.

Joensuun yleiskaava 2020:n kriittinen arviointi (vaikuttavuustarkastelu)

- arvio yleiskaava 2020:n toteutuneesta vaikutuksesta kaupunkikehitykseen, kuten seudun yhdyskuntarakenteeseen ja muihin kaavahankkeen yhteydessä ilmi tuotuihin tavoitteisiin
- arviota voisi tarkentaa siten, että tuo esille yleiskaavan sisällöt niiden toteutuneen vaikuttavuuden mukaan, mikä todennäköisesti auttaisi suuntaamaan laadittavan yleiskaavan sisältöä ja tarkkuustasoa siten, että suunnittelupanoksella saavutettaisiin mahdollisimman suuri vaikuttavuus
- kriittisen arvioinnin voi kohdistaa myös yleiskaavalle asetettuihin tavoitteisiin

Joensuun kaupunkiseudun tulevaisuudenkuvan tai vaihtoehtojen tulevaisuuskuvien luominen (skenaariotarkastelu)

- suunnittelualueen tiivis, olennaiseen keskittyvä kuvaus
- suunnittelualueen asema seudulla, maakunnassa, Itä-Suomessa, Suomessa ja ehkä kansainvälisestikin
- kuvaus yleiskaava-alueella tapahtuneesta kehityksestä Joensuun seudun yleiskaava 2020:n voimassa olon aikana
- toteutuneet, käynnissä ja ennakoitavissa olevat muutostekijät
- trendinäköyksi seudun tulevaisuuteen
- vaihtoehtoiset skenaariot ja niiden toteutumisen edellytykset
- tukea skenaariotyölle on saatavissa mm. tuoreesta alueidenkäytön kehityskuvasta (Alueidenkäytön kehityskuva: Suuntaa kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle, YM 2024:1)

Yleiskaavatyökalun käyttömahdollisuuksien avoin arviointi

- yleiskaava on MRL:n kaavatyökaluista kenties joustavin
- kuntien yhteinen yleiskaavassa voidaan hyödyntää yleiskaavan kaikkia ominaisuuksia, minkä lisäksi sen suhde maakuntakaavaan on kuntayleiskaavaa itsenäisempi (ks. MRL 48 §)
- yleiskaava voi sisältää sekä aluevarauksia että strategisia elementtejä, ja yleiskaava voidaan toteuttaa vaihekaavana eli siten, että siinä ei käsitellä kaikkia maankäyttömuotoja vaan valittua osaa niistä (MRL 35.3 §, vrt. vaihemaakuntakaava)
- yhtenä elementtinä kaavan laadinnassa voi olla myös voimassa olevan Joensuun seudun yleiskaava 2020:n jättäminen osittain voimaan – sekä jos päädytään vaihekaavatyypin ratkaisuun – Joensuun seudun yleiskaava 2020:n osien kumoaminenkin

Taustalla on luonnollisesti huomioitava valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja parhaillaan kokonaisuudessaan voimakkaassa muutostilassa oleva maankäyttöä ja rakentamista koskeva lainsäädäntö. (rakentamislaki, alueidenkäyttölaki, yhdyskuntakehittämislaki, yhdyskuntarakentamislaki). Lakihankkeiden seuranta on löydettävissä valtioneuvoston hankeikkunasta. Alueidenkäyttölain sisällöllisen kehittämisen lähtökohdaksi on ilmoitettu nykyisen kaavajärjestelmän säilyttäminen ja sen kehittäminen, mikä antaa varsin vakaan lähtökohdan tälle kaavahankkeelle. EU:n ennallistamisasetuksen käsittelyn etenemistä ja lopputulosta on syytä seurata, koska siihen voi tulla sisältymään kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteeseen vaikuttavaa suoraa säännösohjausta.

Kaavan keskeiset teemat ja tavoitteet

Edellisen otsikon alla kuvattu liittyy kiinteästi myös Kaavan keskeisiin teemoihin ja tavoitteisiin. Luovassa nimetään yleisellä tasolla merkittävimpiä muutoksia seudulla. Keskeisimmistä muutostekijöistä nimeämättä jää Itä-Suomen olennaisesti heikentynyt asema suhteessa muuhun Suomeen, minkä taustalla on useita syitä, mm. mainittu energiamurros, joka kohtelee alueita eriarvoisesti, sekä Venäjän kehitykseen liittyvien näköalojen totaalinen romahtaminen.

Keskeiset teemat ja tavoitteet -luku sisältää myös alustavan näkemyksen siihen, mitä ja miten kaavalla on tarkoitus ohjata. Esitetty listaus lienee tässä vaiheessa ymmärrettävä suuntaa antavaksi. Lista

sisältää hyvin erimittaisia, fokukseltaan ja työmäärältään kovin erilaisia ja yleiskaavalta aivan erityyppistä ohjausvaikutusta edellyttäviä teemoja.

Seudun yleiskaavaan hyvin soveltuvaa sisältöä ovat tavoitteellinen yhdyskuntarakenne ja tavoite suunnitella ja ohjata laajoja ylikunnallisia maankäyttöön liittyviä kokonaisuuksia. Näiden ohjaaminen, samoin kuin asumisen, liikenteen, työpaikka- ja teollisuus- sekä viher- ja virkistysalueiden maankäytön ohjaaminen on mahdollista monilla erilaisilla tarkkuustasoilla, niin aluevarauskaavana kuin strategisilla merkinnöillä ja määräyksin tai näitä yhdistelemällä.

Valtaosa kaava-alueen kunnista (Joensuu, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu) ja Pohjois-Karjalan maakunta kuuluvat Hinku-verkoston, jossa tavoitteena on 80 % päästövähennys vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Kaavan tavoitteenasettelussa on syytä ottaa selkeä kanta siihen, miten tässä hankkeessa käsitellään ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista ja millaisia tavoitteita tässä suhteessa asetetaan. Kaavalla tullaan ohjaamaan mm. asumisen, liikenteen, työpaikka- ja teollisuus- sekä viher- ja virkistysalueiden maankäytön suunnittelua tulevaisuudessa. Sillä on näin ollen mahdollista vaikuttaa merkittävästi mm. hiilinieluihin ja -varastoihin sekä ilmastomuutoksen hillintään sekä siihen sopeutumiseen ja varautumiseen. Seudullisessa yleiskaavassa tehtävillä ratkaisulla on pitkäjänteisiä ja merkittäviä vaikutuksia yhdyskuntarakenteen taloudellisuuteen ja ekologisuuteen.

OAS:ssa todetaan muun muassa, että kaavassa osoitetaan tarpeelliset suojelukohteet ja -alueet sekä rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman arvot. Kaavatyön yhteydessä on syytä tarkentaa, millä tarkkuustasolla luonnonympäristön, rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman kysymyksiä tarkastellaan ja mitä oikeusvaikutuksia kaavan sisällöllä näiden suhteen tavoitellaan. Tämän perusteella on mahdollista ratkaista tarvittavien selvitysten ja vaikutusarviointien sisältö ja tarkkuustaso. Suojelukohteiden ja -alueiden osoittamisessa päädyttäisiin väistämättä aluevaraustyyppiseen esittämiseen, mikä on jo suojeltujen kohteiden ja alueiden osalta ongelmallista, mutta uusien osalta vaatii suurta työmäärää. Vastaavasti rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman arvojen selvittäminen ja osoittaminen edellyttää merkittävää työpanosta. Ratkaisut kaavan keskeisistä tavoitteista ja keskeisestä sisällöstä ovat olennaisia päätettäessä sitä, mitä kaavalla halutaan ohjata ja millä välineillä ohjaaminen halutaan tehdä.

Kaavan tavoitevaiheessa on luonteva päättää siitä, mitä kaikkia teemoja, millä tarkkuudella ja millä tavalla ohjaten kaavaan tulisi sisältymään. Siltikin olisi vielä tarpeen jättää jossain määrin joustavuutta valittavaan ohjaustapaan. Taustaksi olisi tuossa vaiheessa hyvä tuntee voimassa olevan kaavan toteutunut vaikuttavuus, jolloin olisi mahdollista keskittää käytettävissä olevat resurssit ja aika onnistuneesti ja vaikuttavasti.

Arvioitavat vaikutukset

Kaavan vaikutusten arviointia ohjaa sitovasti MRL:n 9 § (254/2017):

Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitettyä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. (1 mom).

Kaikkia kaavan vaikutuksia ei tarvitse arvioida, ainoastaan merkittävät vaikutukset. Tehtävät tutkimukset ja selvitykset valitaan ja suunnataan tämä huomioiden. Lisäksi kaavan tehtävällä ja tarkoituksella on merkitystä vaikutusselvitysten sisältöön ja tarkkuustasoon.

Joensuun seudun yleiskaava 2024:n OAS:n perusteella ei voida sanoa, että kaavan tehtävä ja tarkoitus olisi vielä kovin selkeä. Kaavahankkeen seuraavassa vaiheessa, osana kaavan tavoitteita, olisi tarpeen selvittää kaavan tehtävä ja tarkoitus myös vaikutusten arvioinnin kannalta, koska se auttaa huomattavasti paitsi kaavan laatimista myös vaikutusten arviointia. Kaavan tehtävän ja tarkoituksen kirkastaminen tukee kaavaa laadittaessa tehtyjä valintoja myös aikanaan mahdollisessa muutoksenhaussa.

Edelle kirjoitettu ei tarkoita vaikutusten selvittämättä jättämistä vaan selvitysten suuntaamista tarkoituksenmukaisesti ja kaavalla ratkaistavia asioita palvelevasti. HE 334/2014 vp:n mukaan MRL 9 §:n kirjauksen tarkoituksena on kohdentaa selvitykset tavoitellun kaavaratkaisun kannalta olennaisiin asioihin sekä välttää päällekkäisten selvitysten tekemistä (s. 14). MRL 9.2 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Selvittävät ympäristövaikutukset on avattu maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999, MRA) 1 §:ssä, jonka luettelo on sisällöltään hyvin samankaltainen kuin laissa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017, YVAL, 2 §).

OAS:aan on tässä vaiheessa kirjoitettu alustava luettelo selvitettävistä vaikutuksista. Muistilistan tyyppisestä esitystavasta on syytä pyrkiä kaavan tavoitteiden ja tarkoituksen pohjalta muokattuun, kaavan merkittäviä vaikutuksia painottavaan luetteloon. Tämä lienee tehtävissä tavoite- ja rakennemallivaiheessa, osana tuon vaiheen aineistoa tai päivitettynä osallistumis- ja arviointisuunnitelmana. Tärkeimpien vaikutusten tunnistaminen ja niiden selvittämiseen panostaminen on olennaista. Voimassa olevan Joensuun seudun yleiskaavan selvityksiä voi pitää kaikkineen vanhentuneina. Selvityksiä ja vaikutusarviointeja ohjelmoitaessa on hyvä käydä läpi maakuntakaavoituksen yhteydessä tehdyt ja laadittavina olevat selvitykset.

Vaikutusarviot ovat olennainen osa kaavan päätöksentekoaaineistoa. Luonteva toimintamalli on arvioida vaikutuksia kaavan eri vaiheissa siten, että arvioinnit tarkentuvat ja kohdentuvat tarkemmin sitä mukaa, kun kaavahanke etenee. Alkuvaiheen vaikutusarviot voivat olla hyvin yleispiirteisiäkin. Vaikutusten arvioinnissa olisi hyvä ottaa huomioon suunniteltujen toimenpiteiden yhteisvaikutukset eli huomioida vaikutusten kokonaisuus.

Osalliset, aikataulu, osallistuminen ja vuorovaikutus

Tämän kaavahankkeen keskeisiä osallisia ovat kunnat, muut viranomaiset ja erilaiset yhteisöt, mukaan lukien kansalaisjärjestöt, koska kaavahankkeella ei ohjata rakentamista suoraan eikä sillä tämän vuoksi ole välittömiä vaikutuksia esimerkiksi yksittäisiin hankkeisiin ja yksittäisiin kuntalaisiin. Yksittäisten henkilöiden kiinnostus näin yleispiirteiseen kaavoitukseen on perinteisesti melko vähäistä. Tämän tyyppisen kaavan vuorovaikutuksessa onkin tärkeää tavoittaa yhteisöt. OAS:ssa ei ole tarkemmin esitetty sitä, miten nämä ryhmät tavoitetaan. Seminaari- ja työpajatyypiset tapaamiset voisivat olla

mahdollinen toimintapa.

Samalla on toki annettava riittävä mahdollisuus myös yksittäisille osallisille saada tietoja kaavahankkeesta ja osallistua sen valmisteluun siten kuin MRL 8 luku edellyttää, mutta vuorovaikutuksen painopisteen ei tarvitse olla tässä. Järjestettäviksi suunnitellut yleisötilaisuudet palvelevat lähinnä tätä ryhmää.

Tämän kaavahankkeen yhteydessä on syytä järjestää viranomaisneuvottelut sekä kaavahankkeen viireilletulo- että ehdotusvaiheissa. Kaava on maakunnallisesti merkittävä. ELY-keskuksella on valmius osallistua kaavahankkeeseen myös tiiviimmin esimerkiksi työneuvottelujen kautta. Vähimmäisvaatimukset ylittävän viranomaisvuorovaikutuksen järjestäminen on luonnollisesti kaavan laatijan harkinnassa. Tavanomaista kaavahanketta tiiviimpi yhteydenpito voisi kuitenkin olla paikallaan.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt maankäyttöasiantuntija Tarja Pirinen ja ratkaissut alueidenkäytön johtava asiantuntija Juha-Pekka Vartiainen.

Vastine: *Ehdottamanne kaavan lähtökohdat ovat kannatettavia ja ne tullaankin huomioimaan kaavan tulevassa tavoite- ja rakennemallivaiheessa. Edellisen seudun yleiskaavan toteutumisen arviointi muodostaa mielekkään lähtökohdan tämän kaavatyön fokuksen terävöittämiseksi. Samaisessa vaiheessa muodostuu myös jo tarkempi käsitys siitä, mitä kaikkea ja millä tarkkuudella kaavalla halutaan suunnittelualueen maankäyttöä ohjata. On varmasti tarpeen selkeyttää ja supistaa kaavaan sisällytettävien kokonaisuuksien kirjoa, jotta sen tarkkuus pysyy pääosin MRL:n mukaisissa ylikunnallisissa kokonaisuuksissa. Varmasti joissain tapauksissa myös tarkemmille aluevarauksille on tilausta.*

Selvityksiä on varmasti tarpeen kohdentaa juuri niihin asioihin, joihin kaavalla on merkittävä vaikutus. Näitä olisivat esim. uuden tai muuttuvan maankäytön alueet. Kaikkea kaavatyön aikana ei voi selvittää. Selvitysten kokonaisuus tarkentuu kaavan seuraavassa vaiheessa. Selvityksiä on myös todennäköisesti mainitsemallanne tavalla tarpeen tehdä myös tarkennettuina kaavatyön myöhemmissä vaiheissa. Kaavan vaikutustenarvioinnit samaisesti myös tarkentuvat kaavan sisältöjen tarkentuessa.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarpeet ja sitä tukevat maankäyttöratkaisut huomioidaan kaavatyössä. Nämä voidaan myös yksiselitteisinä kirjauksina lisätä kaavan tavoitteisiin.

Kaavatyöstä tiedottaminen toteutetaan kaavatyön laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen tarkoituksenmukaisella tavalla. Laajuus ei esim. mahdollista jokaisen yksittäisen tahon yksilöllistä kuulemistä. Kaavahankkeesta viestimiseen ja tiedottamiseen panostetaan kyllä, noudattaen kaavalla laadittua erillistä toiminta- ja vuorovaikutussuunnitelmaa. Mekin pidämme kannatettavana normaalia laajempaa viranomaisten välistä yhteistyötä. Tätä tullaan tekemään eri teemoihin liittyvien erityisneuvottelujen sekä mahdollisten työryhmien kautta.

11 Pohjois-Karjalan lintutieteellinen yhdistys

Lausunto Joensuun seudun yleiskaava

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen yhdistys ry kiittää mahdollisuudesta lausua Joensuun seudun yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Yhdistyksellä ei ole tässä vaiheessa huomautettavaa.

Anniina Kontiokorpi, puheenjohtaja, Pohjois-Karjalan lintutieteellinen yhdistys

Vastine: *Ei lausuttavaa.*

12 Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Joensuun seudun yleiskaava 2040 on käynnistynyt ja sillä tullaan korvaamaan voimassa oleva Joensuun seudun yleiskaava 2020 sekä suunnittelualueen oikeusvaikutuksettomat kaavat. Kaava laaditaan viiden kunnan – Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven - alueelle. Yleiskaava toimii maankäytön yleispiirteisenä ohjaajana ja toimintojen yhteensovittajana.

Joensuun seudun yhteistä yleiskaavaa ohjaa merkittävässä määrin Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 (ns. kokonaismaakuntakaava) sekä Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1. vaihe (turve, suot ja rakennettu kulttuuriympäristö), joista jälkimmäisessä on turvealueita koskeva valitusprosessi vielä kesken. Myös käynnissä oleva Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 2.vaihe (energia ja maisemat) tulee ohjaamaan yleiskaavatyötä, kun siinä vielä käsitellään yleiskaavassakin keskeisenä teemana esiin nostettua energianfrateemaa. Näitä molempia kaavoja onkin tärkeä laatia yhteistyössä ja yhteen suuntaan, ja hyvänä periaatteena, että yleiskaavatyössä mennään tarkemmalle seudulliselle ja paikalliselle tasolle tarkentaen maakuntakaavoissa tehtyjä ratkaisuja yhteensovittaen niitä kuntien strategioihin ja tarpeisiin. Myös selvityksissä on hyvä pitää molemmat osapuolet tietoisina käsiteltävistä asioista, jotta ei tehdä päällekkäistä työtä, kuten on erinomaisesti jo tehtykin.

Joensuun seudun yleiskaava 2040 on Pohjois-Karjalan maakuntaliiton mielestä erityisen merkittävä kaavatyö, jolla voidaan linjata koko Joensuun kaupunkiseudun yhteistä tahtotilaa maankäytön tulevaisuudelle. Taustalla on kaupunkiseudulla jo parinkymmenen vuoden yhteinen kokemus seudun yleiskaavasta 2020. Joensuun kaupunkiseudun kunnilla on erilaisia vetovoimatekijöitä ja erilaisia kehittämistarpeita, joista tulee muodostaa yhteinen näkemys, jota kohti edetä. Toki alueilla on myös yhteisiä tarpeita. Maakuntaliitto korostaa, että laadittava tavoite- ja rakennemallityö tulee olemaan erittäin tärkeä osa kaavatyötä, mihin myös maakuntaliitto on kiinnostunut osallistumaan työpajoin ja/tai lausuntomenettelyin. Tavoite- ja rakennemallissa määriteltäneen myös se, minkälaiselle väestö- ja työpaikkapohjalle uutta yleiskaavaa ja sen kokonaisuutta ja palveluverkkoa hahmotellaan.

Yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS) maakuntaliitto toteaa, että se on laadittu lyhyeksi ja pelkistetyksi. Maakuntaliitto ymmärtää, että osallistumis- ja arviointisuunnitelma voi olla hyvin pelkistetty, mutta vastapuolena sitten suunnitelmaan voi olla hankala ottaa kantaa. Suunnitelma

toki tulee täydentymään matkan varrella. Joka tapauksessa maakuntaliitto toivoo, että OAS:ia täydennettäisiin ja tarkennettaisiin käsiteltävien teemojen osalta sekä laadittavien selvitysten osalta. Toisaalta myös kaavatyön laatiminen jää avoimeksi, laaditaanko kaavaa omana työnä vai konsulttityönä, minkälaisia mahdollisia kaavaa ohjaavia työryhmiä perustetaan ja ketä niissä on mukana? Maakuntaliitto ilmaiseekin kiinnostuksensa olla mukana kaavatyötä varten perustettavissa työryhmissä ja tekee mielellään yhteistyötä yleiskaavan ja maakuntakaavojen yhteisten teemojen osalta kuten esimerkkinä energiainfra ja maisemat. Maakuntaliitto lisäksi toteaa, että kaavatyöstä pidetty yleisötilaisuus esitelmiseen oli erittäin hyvä ja paremmin kaavatyötä avaava, ja näitä valmiiksi pohdittuja sisältöjä kaivataan lisää myös OAS suunnitelmaan.

Kaavan keskeiset teemat ovat ajankohtaisia ja nostot erinomaisen hyviä kaavan pohjalle. Maakuntaliitto nostaa lisäksi esiin etenkin Joensuun seudulle tärkeinä selvitettävänä kysymyksinä maa-ainesten oton ja pohjavesikysymysten yhteensovittamisen sekä kantakaupungin eteläpuoliset vähittäiskaupan suuryksikön kysymykset. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa puhutaan myös viher- ja virkistysalueista, mutta maakuntaliitto nostaa laajemminkin esiin kaupunkiseudun viherrakenteen, jonka mukaan ottamista voisi harkita yleiskaavatyöhön, koska se on kuitenkin merkittävä osa alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä ajankohtainen kysymys. Lisäksi maakuntaliitto tuo esiin tärkeänä tutkittavana ja edelleen kehitettävänä näkökulmana vuoteen 2040 mennessä joukkoliikenteen ja pyöräilyn laatukäytävät kaupunkiseudulla.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Markus Hirvonen
maakuntajohtaja

Lisätietoja:

Heikki Viinikka,
maankäyttöasiantuntija
etunimi.sukunimi@pohjois-karjala.fi
puh. 050-5937269

Vastine: Seudun yleiskaavassa sekä maakuntakaavoissa on varmasti paljon yhteistä pintaa, joten kaavanlaadintaa tullaan jatkossakin yhteensovittamaan maakuntaliiton töiden kanssa. Erityisesti tarpeellisten selvitysten sekä maakuntakaavasta ulos jäävien kohteiden osalta on tarpeen tehdä läheistä yhteistyötä. Maakuntaliitto pyydetään myös mukaan mahdollisiin erillisneuvotteluihin, työpajoihin tai työryhmiin. Mainitsemanne nostot tärkeistä kokonaisuuksista, kuten maa-aineisten oton ja pohjavesikysymysten yhteensovittaminen sekä kantakaupungin eteläpuolisen vähittäiskaupan suuryksikön kysymykset huomioidaan kaavatyössä.

Tässä vaiheessa vielä suppeana laadittua OAS-asiakirjaa tullaan vielä täydentämään. Kaavan tarkentuvat tavoitteet ja teemat sekä näiden pohjalta muodostuvat selvitystarpeet ja vaikutustenarvioinnit tuodaan laajemmin esille kaavan tulevassa tavoite- ja rakennemallivaiheessa.

13 Pohjois-Karjalan pelastuslaitos

Joensuun seudun yleiskaava 2040

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksella ei ole kommentoitavaa kaavan tässä vaiheessa.

Halonen Janne

Vastine: *Ei lausuttavaa.*

14 Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys

Lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman luettelo kaavatyön vaatimista arvioitavista vaikutuksista vaikuttaa olevan hyvin yleisellä tasolla. Näin ollen on hankala ottaa kantaa siihen, ollaanko kaavan valmistelussa ottamassa riittävästi huomioon kaavan aiheuttamia vaikutuksia tai aiotaanko niitä selvittää parhain mahdollisin menetelmin. Pienipiirteisempien kaavojen laadinnan yhteydessä toteutetaan ilman muuta omat selvityksensä, mutta jo yleiskaavatasolla on syytä paneutua kaavan vaikutuksiin riittävällä laajuudella.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa mainitaan, ettei osallisten lista ole kattava. Tämä on huolestuttavaa siksi, koska kaavan laatijan tulisi varmistua siitä, että kaikki osalliset saavat tiedon lausunnon jättämismahdollisuudestaan. Suunnitelman luettelosta näyttää puuttuvan etenkin kolmannen sektorin toimijoita, kuten esim. Suomen Luonnonsuojeluliiton Savo-Karjalan piiri tai Suomen Ladun paikallisyhdistykset. Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys kuuluu hyvinvointialueen organisaatioon. Mikäli muita hyvinvointialueen toimialueita (sosiaali- ja terveysala tai pelastuslaitos) on tarpeen kuulla kaavaprosessin aikana, tulee niille lähettää omat lausuntopyyntönsä. Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys haluaa varata oikeuden osallistua kaavaprosessiin viranomaisroolissa hankkeen myöhemmissäkin vaiheissa.

Sovelletut oikeusohjeet

Terveydensuojelulaki (763/1994)

Lisätietoja antaa

Anu Arresto

Tarkastaja

Anu Arresto

TERVEYSTARKASTAJA

0133308236

anu.arresto@siunsote.fi

Vastine: Kaavan yhteydessä laadittavat selvitykset sekä arvioitavat vaikutukset tarkentuvat kaavan tulevassa tavoite- ja rakennemallivaiheessa. Näitä kohdistetaan niihin kokonaisuuksiin, joihin kaavalla on merkittäviä vaikutuksia.

Kaavan osallisten lista ei ole kattava, sillä kyseessä on koko mukana olevan viiden kunnan aluetta koskeva kaavatyö, jossa osallisia on valtava määrä. Kaavatyöstä tiedottaminen toteutetaan kaavatyön laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen tarkoituksenmukaisella tavalla. Laajuus ei esim. mahdollista jokaisen yksittäisen tahon yksilöllistä kuulemistä. Kaavahankkeesta viestimiseen ja tiedottamiseen panostetaan kyllä, noudattaen kaavalle laadittua erillistä toiminta- ja vuorovaikutussuunnitelmaa. Esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoita tai Siun soten toimialoja laajemmin voidaan osallistaa kaavatyöhön liittyvissä erillisissä asiantuntijaseminaareissa tai työpajoissa.

15 Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Joensuun seudun yleiskaava 2040, osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Joensuun kaupunki on pyytänyt Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueelta lausuntoa Joensuun seudun yleiskaava 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS).

Joensuun seudun yleiskaavaa laaditaan viiden kunnan – Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven – alueelle. Tarkoitus on muodostaa yhteinen visio alueen kehittymisen suuntalinjoista. Kaavalla tarkastellaan erityisesti ylikunnallisia toimintoja, kuten asumisen, liikenteen ja palveluiden järjestämistä. Kaavalla ohjataan muun muassa asumisen, liikenteen, työpaikka- ja teollisuus- sekä viher- ja virkistysalueiden maankäyttöä tulevaisuudessa. Kaavassa osoitetaan tarpeelliset suojelukohteet ja -alueet sekä rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman arvot. Kaavan tavoitteena on suunnitella ja ohjata laajoja ylikunnallisia maankäyttöön liittyviä kokonaisuuksia. Nämä ratkaisut tarkentuvat tulevaisuudessa laadittavissa kuntakohtaisissa kaavoissa.

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 sekä sen vaihemaakuntakaavat ovat MRL 48 §:n mukaisesti ohjeena yleiskaavan laadinnassa. Kaavatyössä huomioidaan myös kuntien voimassa tai laadinnassa olevien osayleis- tai asemakaavojen, rakennusjärjestysten sekä muiden maankäyttöä ohjaavien linjausten tai päätösten ohjausvaikutus. Kaupunkiseudun yleiskaavan oikeusvaikutuksista ja voimaan jäävistä osayleiskaavoista säädetään prosessin aikana tarkentuvilla kaavamääräyksillä.

Kaavatyön yhteydessä arvioidaan vaikutuksia mm. asumiseen, ympäristöön ja luontoon, maisemaan, (energia)infrastruktuuriin, kulttuuri- ja rakennushistoriallisiin arvoihin, liikenne-, joukkoliikenne- ja pysäköintijärjestelyihin, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä mukana olevien kuntien strategioiden ja ohjelmien tavoitteisiin.

Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue esittää lausuntonaan seuraavaa:

Kaavan päivittäminen on tarpeen voimassa olevan yleiskaavan vanhentumisen vuoksi sekä seudun yhteistyön tiivistämiseksi ja seudun tavoitteiden yhteensovittamiseksi. Kaavan tavoitevuosi 2040 on sama kuin voimassa olevan Pohjois-Karjalan maakuntakaavan tavoitevuosi. Tavoitevuotta voidaan pitää perusteltuna peilattuna maakuntakaavaan ja toisaalta toimintaympäristön muutoksiin, minkä vuoksi tavoitevuotta ei ole perusteltua viedä liian kauas tulevaisuuteen. ELY-keskus pitää OAS:ia suppeana, siitä jää epäselväksi erityisesti suunnitteluprosessin vuorovaikutuksen rakenne: mennäänkö MRL:n pelkistään mukaisella vuorovaikutusmenettelyllä vai järjestetäänkö lisäksi laajempia vuorovaikutusmahdollisuuksia asukkaiden, viranomaisten ja toimijoiden kanssa? ELY-keskus pitää ehdottomasti kannatettavana laajaa vuorovaikutusmenettelyä, koska yleiskaavatyö mahdollistaa tilaisuuden käydä laajaa vuoropuhelua eri mittakaavoilla ja eri toimijoiden välillä ja samalla tiivistää seudullista yhteistyötä. Laajat vuorovaikutusmahdollisuudet kaavatyön eri vaiheissa auttaa myös sitouttamaan osallisia paremmin kaavaratkaisuihin.

ELY-keskus pitää keskeisenä liikenteen ja maankäytön yhteensovittamista ja vuoropuhelua yleiskaavaprosessin aikana. ELY-keskus pitää hyvänä lähtökohtana, että yleiskaavatyön taustalla ovat tuoreet Itä-Suomen liikennestrategia sekä Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040. Yleiskaavan ratkaisuihin ja yleiskaavatyössä ylipäänsä tulee edistää mainittujen suunnitelmien tavoitteita ja toimenpiteiden toteutumista. Kaavatyössä tulee myös huomioida osaltaan päivitettävänä olevan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne 12). Joensuun seudulla on ajantasainen, auto- ja joukkoliikenteen sekä pyöräily- ja jalankulkuliikenteen sisältävä liikennemalli, jonka hyödyntämistä yleiskaavatyössä ELY-keskus pitää tärkeänä.

Kaava etenee osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheen jälkeen tavoite- ja rakennemallivaiheeseen ennen luonnosvaihetta. ELY-keskus pitää hyvänä kaavaprosessin ”ylimääräistä” tavoite- ja rakennemallivaihetta, joka laitetaan nähtäville mielipiteiden jättämistä varten. ELY-keskus näkee, että kaavan kannalta keskeisiä osallisia on tärkeää osallistaa kattavasti riittävän aikaisessa vaiheessa, erityisesti tavoite- ja rakennemallivaiheessa, jossa muodostetaan suuntaviivat valittaville kaavaratkaisuille. ELY-keskus kannustaa tekemään maakuntakaavan raameissa vaihtoehtoisia skenaarioita kaupunkiseudun kehitykselle, minkä vaikutusten arvioinnin perusteella muodostetaan myöhemmin valittava tavoite- ja rakennemalli kaupunkiseudulle. Skenaarioajattelu auttaa hahmottamaan erilaisten skenaarioiden ja ratkaisujen hyviä ja huonoja puolia sekä vaikutuksia ja näiden todennäköisyyttä. Vaihtoehtoiset skenaariot auttavat myös perustelemaan valittavaan tavoite- ja rakennemalliin päättymistä muiden vaihtoehtojen sijasta.

ELY-keskus kannustaa jo tässä vaiheessa pohtimaan voisiko kaupunkiseudun yleiskaava olla ns. rullaava/jatkuva prosessi, jolloin yleiskaavan tavoitteiden ja kaavaratkaisujen ajantasaisuutta tarkasteltaisiin säännöllisesti (esim. valtuustokausittain ja vaihemaakuntakaavojen jälkeen) ja tehtäisiin tarvittavat muutokset? Yleiskaavan jatkuvuudella mahdollistettaisiin yleiskaavan pitäminen ajan tasaisena pidempään, kun kaava mukautuisi joustavammin esimerkiksi toimintoympäristön muutoksiin. Lisäksi yleiskaavan jatkuvuus sitouttaisi seudun toimijoita ja jatkaisi heidän välistään yhteistyötä pidempään. Kaupunkiseudun yleiskaavan jatkuvuus olisi täten myös paremmin yhdistettävissä kaupunkiseudun liikennejärjestelmätyöhön, mikä taas mahdollistaisi entistä tiiviimmän ja jatkuvamman maankäytön ja liikenteen vuoropuhelun.

ELY-keskus kannustaa myös hyödyntämään digitaalisuuden mahdollistamia, kaavan esitystapaan ja tarkkuustasoon liittyviä mahdollisuuksia.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt liikennejärjestelmäasiantuntija Henri Heikura ja ratkaissut yksikön päällikön poissa ollessa yksikön päällikkö Terhi Nissinen.

Vastine: *OAS on vielä tässä vaiheessa melko suppea, mutta sitä päivitetään kaavaprosessin myötä. Kaavatyöstä tiedottaminen toteutetaan kaavatyön laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen tarkoituksenmukaisella tavalla. Kaavahankkeesta viestimiseen ja tiedottamiseen panostetaan kyllä, noudattaen kaavalle laadittua erillistä toiminta- ja vuorovaikutussuunnitelmaa. Esimerkiksi viranomaisten välistä yhteistyötä tullaan tekemään normaalia kaavan vuorovaikutusprosessia laajemmin.*

Seuraavaksi vuorossa oleva tavoite- ja rakennemallivaihe muodostaa tärkeä vaiheen kaavatyössä. Tässä vaiheessa tullaan osallistamaan viranomaisia, asiantuntijoita ja muita osallisia. Tässä vaiheessa hyödynnetään liikennesuunnittelun osalta mainittuja asiakirjoja ja suunnitelmia. Esitetty skenaariomuotoinen tarkastelu nähdään myös kannatettavana lähtökohtana rakennemallien laadintaan ja esittämiseen.

Rullaava yleiskaavamuoto olisi ajatuksena mielenkiintoinen, mutta tämän kaavan toimintaympäristöön nähden todennäköisesti liian työläs. Suunnittelualueeseen kuuluu paljon alueita, joilla maankäytön muutokset ovat hyvin hitaita tai olemattomia. Dynaamisempia kokonaisuuksia puolestaan voidaan päivittää tarkemmilla osayleis- tai asemakaavoilla, tai muilla alueidenkäytön suunnitelmilla. Kaavan valmistuttua mahdollisen rullaavan vaihekaavan käyttö voisi tulla harkittavaksi joidenkin suppeiden asiakokonaisuuksien osalta.

Kaavan laadinnassa pyritään hyödyntämään digitalisuuden tuomat mahdollisuudet, jotka toki myös osiltaan liittyvät esim. tietomallimuotoisen kaavoituksen kehitykseen.

16 Riihisaari – Savonlinnan museo

Joensuun seudun yleiskaava 2040, osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Savonlinnan museolla ei ole kommentoitavaa Joensuun seudun yleiskaava 2040:n osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Terveisin,
Martti Koponen, arkeologitutkija
Riihisaari – Savonlinnan museo
martti.koponen@savonlinna.fi
puh. 044 417 4462

Vastine: *Ei lausuttavaa.*

17 Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Karjalan piiri ry.

Lausunto Joensuun seudun yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan

Kiitämme mahdollisuudesta lausua yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan, sekä lausunnon valmisteluun saamastamme lisääjasta. Esitämme tässä lausunnossa luontojärjestöjen yhteisiä huomioita yleiskaavasta ja sen laadinnan prosessista.

Keskeiset huomiot:

- Osana kaavatyötä on syytä tehdä riittävät ja maankäyttö- ja rakennuslain vaatimat selvitykset. MRL:n selvitysvelvollisuudet yhteiselle yleiskaavalle ovat samat kuin muulleen yleiskaavoitukselle. Erityisesti, koska kyseessä on oikeusvaikutteinen yleiskaava, ei tarkempia selvityksiä ole syytä jättää alemmilla kaavatasoilla ratkaistavaksi.
- Osana kaavaprosessia on syytä tehdä selvitys suunnittelualan lehtoalueista ja merkitä ne suojelualueiksi.
- Joensuun osalta yleiskaava on mahdollinen työkalu kaupungin metsänhoidon linjauksen mukaisen 7 % suojelualue tavoitteen saavuttamiseksi. Myös muiden kuntien osalta on suojelualueiden määrää syytä lisätä.
- Lisärakentamista ei ole enää syytä ohjata luontoalueille. Ei ole kestävä, että uusia luontoalueita kaavoitetaan rakentamisen kohteeksi, ja samalla olemassa olevan rakennuskannan ja infrastruktuurin annetaan rapistua.
- Osana yleiskaavoitusta on syytä selvittää ja tarkastella yhtenäisten metsäalueiden verkostoa ja merkitä ekologiset käytävät sekä lisätä luonnonsuojelualueiden välisiä yhteyksiä.
- Asutuskeskittymien osalta näemme tärkeänä, että osana yleiskaavaa osoitetaan myös riittävät ja ilman yksityisautoilua saavutettavat lähimetsäalueet seudun asukkaiden virkistyskäyttöä varten.
- Kaava-alueella on runsas määrä rantaviivaa. Yleiskaavan päivittämisen yhteydessä ei ole syytä lisätä rantarakentamisen määrää ja jokirannat on rauhoitettava lisärakentamiselta.

Yleisiä huomioita kaavasta ja sen laadintaprosessista

Pidämme tarpeellisena yleiskaavan päivittämistä, koska edellinen kaava on valmistunut jo vuosikymmeniä sitten ja maailma on muuttunut. Yleiseen tietoisuuteen on noussut teemoja, joista moniin on otettava kantaa yleiskaavatasolla ja ohjattava kaupunkiseudun kehittymistä kohti kokonaiskestävyyttä. Yleiskaavassa on ratkaistava kaupunkirakenteen kehittäminen niin, että kaikkien ratkaisujen keskiössä on ilmastokriisin hillintä, siihen sopeutuminen sekä luontokadon torjunta.

Osana kaavaprosessia on syytä tehdä riittävät taustaselvitykset jo yleiskaavavaiheessa, jottei esimerkiksi selvissä luonnonsuojelullisissa kysymyksistä tarvitse hakea ratkaisuja alemmilla kaavatasoilla. Toisin kuin osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa linjataan, näemme että jo yleisemmällä tasolla kaupunkirakennetta suunniteltaessa on hyvä tehdä riittävän tarkat selvitykset, jotta voimme aidosti tehdä valintoja luonnon ja ilmaston näkökulmasta kestävien ratkaisujen välillä.

Yleiskaavassa on mielestämme tärkeää ratkaista kuinka kaupunkiseudulla:

- 1) luontokadon torjumiseksi turvataan riittävät viherkäytävät, yhtenäiset luontoalueet sekä luonnonsuojelualueiden määrää lisätään
- 2) lisätään kävelen, pyöräillen ja joukkoliikennettä hyödyntäen liikkumista ja vähennetään yksityisautoilua
- 3) ohjataan mahdollinen lisärakentaminen nykyisten joukkoliikennedyhteyksien varrelle, kuitenkin niin, että samalla kuntalaisten lähimetsiä suojellaan ja metsäkatoa vähennetään

Asutuskeskittymien osalta näemme tärkeänä, että osana yleiskaavaa osoitetaan myös riittävät ja ilman yksityisautoilua saavutettavat lähimetsäalueet seudun asukkaiden virkistyskäyttöä varten. Kuten myöhemmin lausunnossa tullaan perustelemaan, on luontokontaktilla myös selkeitä terveydellisiä vaikutuksia.

Pidämme kannatettavana, että osana yleiskaavaprosessia tutkitaan ja pyritään osoittamaan aurinkopuistoille sopivia alueita, niin että hankkeet ohjataan pois metsäisiltä alueilta nykyisen rakennuskannan yhteyteen ja mieluusti rakennusten katoille sekä muille pinnoille.

Osana prosessia toivomme kuntalaisten ja yhdistysten monipuolista kuulemista ja myös eri teemoihin liittyviä erillisiä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia (esim. luontoalueet, rakennussuojelu, liikennetarkaisut). Eri intressien yhteensovittamiseksi erilaisia kuulemismenetelmiä tulee käyttää monipuolisesti ja antaa osallisille aito mahdollisuus valita erilaisten vaihtoehtojen välillä.

Ihmisen terveys luonnonympäristössä

Esitämme kysymyksen, mitä tarkoittaa 2020-luvun kontekstissa maankäyttö- ja rakennuslainkin vaatimus mahdollisuudesta turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön? Painotamme, että luonnonympäristöjen osuudesta ihmisen terveyteen julkaistiin 2010-luvulla paljon tutkimusta, joka on vaikuttanut huomattavasti käsityksiin viheralueiden vaikutuksesta ihmiseen. Tätä tietoa tulee hyödyntää maankäytön suunnittelussa.

Karjalan allergiatutkimuksessa (2002–2022) tutkittiin kaupungin ja maaseudun asukkaiden terveyttä Pohjois-Karjalassa ja Laatokan pohjoispuolella Venäjällä. Joensuun seudulla ilmeni merkittävästi enemmän siitepölyallergioita ja astmaa kuin Venäjän puolella. Lisäksi erot korostuivat selvästi nuoremmassa ikäluokassa, kun vielä 1940-luvulla syntyneiden terveyserot olivat verrattain pieniä rajan molemmin puolin. Esiin nousi lopulta luonnon mikrobien vuorovaikutus ihmisen immuunipuolustuksen kanssa, jota on käsitelty jatkotutkimuksissa.

Kansallisen allergiaohjelman 2008–2018 aikana kehittyi terveyden biodiversiteettihypoteesi, jonka mukaan kosketus aidosti monimuotoiseen luontoon rikastuttaa ihmisen mikrobiomia ja vahvistaa immuunijärjestelmää. Osana hypoteesia korostuu, että luonnon, tai tarkemmin eliölajiyhteisöjen,

monimuotoisuus (makrodiversiteetti) näkymikrobidiversiteetin tasolla, ja vaikuttaa ihmisen mikrobiston toimintaan. Hypoteesi on edelleen nuori, ja sen tuloksia tullaan testaamaan. Huomautamme, että se on paljolti velkaa myös Joensuussa kerätylle aineistolle.

Vaikka tulokset ovat alustavia, allergiaohjelman tutkijat ovat painottaneet, että luontoa voidaan tuoda kaupungin asukkaiden arkeen, ja luonnon virkistyskäyttö kannattaa huomioida yhteiskuntasuunnittelussa. He ehdottivat myös luonnon ekosysteemien terveysvaikutusten tutkimista. (Haahtela ym. 2017). Osin biodiversiteettihypoteesia on jo kokeiltu Luontoaskel hyvinvointiin -hankkeessa, jossa tutkitaan ja sovelletaan ns. luontokosketuksen vaikutusta varhaiskasvatuksessa. Lisäksi Lahden seudulla alkoi vuonna 2022 Luontoaskel terveyteen -ohjelma, jossa tavoitellaan esimerkiksi ihmisten monipuolista yhteyttä luontoon, ja jonka tavoitteisiin kuuluu myös asuinympäristön terveellisyyden parantaminen.

Akateemikko Ilkka Hanski (2016:303) on tutkimuksissaan havainnut, että terveet nuoret asuvat pihoilla, joilla on verrokkeja enemmän luonnonkukkia.

Urbaanit ekosysteemipalvelut

Ekosysteemipalveluiden ja luontopohjaisten ratkaisujen valtavirtaistuminen päätöksentekoon on tapahtunut pitkälti 2010-luvulla. IPBES (International Panel on Biodiversity and Ecosystem Services) julkaisi ensimmäisen maailmanlaajuisen ohjeistuksensa vuonna 2019. Laajemmin ekosysteemipalveluista on puhuttu vuosituhaten alusta, ja varsinkin viime vuosikymmeneltä lähtien eri ympäristöongelmiin on pyritty vastaamaan kehittämällä luontopohjaisia ratkaisuja. Suomessa on puhuttu teemoista etenkin viime vuosina, ja painotamme, että strategisessa yleiskaavassa tulisi huomioida tämä kehitys.

Ekosysteemipalveluissa on ollut perinteinen jako tuotanto-, sääntely-, kulttuuri- ja tuki- tai ylläpitopalveluihin. Kaikilla on merkityksensä kaavoituksenkin kannalta. Euroopan Unionin biodiversiteettistrategiassa nämä palvelut on sisällytetty vihreän infrastruktuurin käsitteeseen. Joensuun kunnan alueella on perusteltua hyödyntää vihreää infrastruktuuria, sillä kaupungissa on jo keskeinen osa sen EU-tason perustaa, eli Natura 2000 -verkoston alue. Lisäksi kaupungissa on melko yhtenäisesti metsää ja ulkoilureittejä, sekä niitä käsittelevä viherkaava.

Luontopohjaisista ratkaisuista ainakin hulevesien käsittely, kaupunkikosteikot ravinteiden pidättäjinä ja viherkatot ovat jo olleet esillä Joensuussa. Valtioneuvoston (2019) raportti luontopohjaisten ratkaisujen toteuttamisesta kunnissa, esittää vaihtoehtoina myös kansallisen kaupunkipuiston ja yleiskaavatasoisen viheraluesuunnitelman. Käytännössä Joensuun alueella on viherkaava, joka on usein tyystin siivutettu päätöksenteossa. Sikäli kunta- ja poliittisella tasolla on välillä vaadittukin oikeusvaikutteista viherkaavaa. Pidämme kannatettavana, että yleiskaavan laadinnan pohjaksi otettaisiin Joensuun kaupunkiseudun osalta viherkaava, sitä täydentäen. Osana yleiskaavaa on myös syytä selvittää kansallisen kaupunkipuiston perustamista Joensuuhun.

Kaavassa on tarvetta huomioida niityt ja niiden ekologiset yhteydet, ja tehdä laajempaa suunnittelua pientareiden sekä kaupunginosien säilyneiden niitty- ja laikkujen, sekä ennallistamiskelpoisten tai perustettavien niittyjen osalta.

Edellisen yleiskaavan jälkeen olemme nostaneet erityisesti Joensuun osalta monissa kaavalausunnoissa esiin virkistysalueiden nakertamisen, joka on pitkälti seurausta kaupunkirakenteen tiivistymisestä. Tiivistämistä on perusteltu kaupungin puolelta myös ympäristösyin. Joskus nakertaminen on uhannut heikentää myös luontoarvoiltaan merkittäviä kohteita, joihin asukkaat ja me ympäristöjärjestöt olemme reagoineet.

Edustavilla luontokohteilla tulee olla kuitenkin pinta-alaa. Monesti viranhaltijakäsittelyssä suojelualueeksi hyväksytään mieluusti vähintään neljän hehtaarin raja. Pienempikin luontokohde voi olla joskus merkittävä, esimerkiksi metsälain säästämät elinympäristöt ovatkin Suomessa aina pienialaisia, mutta suppea kohde on usein altis reunavaikutukselle ja ympäröivän maankäytön tuottamille ongelmille. Metsien pinta-alan supistuminen herkästi vähentää ja yksipuolistaa niiden lajistoa, heikentäen ekosysteemin toimivuutta.

Luonnonvarakeskuksen Liisa Tyrväinen totesi vuonna 2019, että monesti ilmastotavoitteita toteutetaan usein tiiviillä kaupunkirakentamisella, jossa menetetään luontoalueiden kaventuessa niiden terveydelle ja hyvinvoinnille keskeisiä hyötyjä. Tyrväisen mukaan Suomessa vielä puuttuu kokonaistarkastelu maankäytössä, jossa luonnon terveys- ja hyvinvointihyötyjen taloudellinen arvo olisi tärkeää tietoa.

Lehdot ja muut tärkeät luontotyytit kaupungin monimuotoisuuskeskittyminä

Joensuun kaupunkialueella merkittäviä monimuotoisuuskeskittymiä ovat lehdot ja useat uhanalaiset luontotyytit. Suuri osa näistä on luokiteltu Euroopan yhteisön tärkeiksi luontotyyteiksi niiden arvokkuuden ja korkean häviämiskorkeuden vuoksi. Ensisijaisesti suojeltaviksi näistä luokitellaan boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot, metsäluhdet, tulvametsät sekä runsaslajiset tuoret ja kuivat niityt. Joensuun asemakaava-alueella esiintyy näitä vähintäänkin pienialaisesti.

Luonnonmetsiin lasketaan esimerkiksi kangaskorvet, joiden tila on hiljattain romahtanut Etelä-Suomessa äärimmäisen uhanalaiseksi. Puustoisten soiden tilanne on myös hyvin huono, sillä lähinnä rahkarämeet ovat elinvoimaisia ja muutoin luonnontilaiset korvet sekä rämeet ovat uhanalaisia. Osa niistä täyttää metsälain erityisen tärkeän elinympäristön kriteerit, joskaan metsälaki ei turvaa niitä kaavoitulla alueella. Metsäluhtiin sisällytetyt tervaleppämetsät, sekä myös tulvametsät ja kedot ovat kuitenkin nykyisin luonnonsuojelulain suojaamia luontotyytejä, joita täytyy rajata lain nojallakin suojeluun.

Boreaalisista lehdoista on menetetty pitkän ajan kuluessa valtaosa pelloiksi, ja osa myös rakennusmaaksi. Jäljellä on enää rippeet, sillä nykyisin niitä on Suomen metsämaasta noin pari prosenttia, mutta kaikkiaan 45 % Suomen uhanalaisista metsälajeista on ensisijaisesti lehtolajeja. Lehdot ovat myös monimuotoisimpia metsäluontotyytejä. Merkittävää Joensuussa on lehtojen keskittymät asemakaava-alueilla. Kaupungeissa lehdot eivät ole metsätaloustaloudessa, eikä niillä ole käytännössä taloudellisia tuotto-odotuksia. Lisäksi ne ovat asukkaiden tärkeitä virkistys- ja lähimetsiä, joiden säästymisestä asukkaat ovat olleet usein huolissaan, mikä on ilmennyt esimerkiksi metsähoidon linjasta var-ten kootuissa kyselyissä. Lehdoista monimuotoisimmat ovat ansiokkaita myös äänimaisemansa vuoksi, sillä niissä elää vaateliaita laululintuja, kuten kultarintoja ja satakieliä.

Osin lehtojen luontotyyppien uhanalaisuusluokitus on vuosituhaten alusta lieventynyt, ja joiltain osin lehtolajistonkin tila on kohentunut. Kuitenkaan yksikään lehtoluontotyyppi ei ole vielä elinvoimainen, ja useat niistä ovat edelleen uhanalaisia. Valtakunnallisesti lehtojen suojelutaso ei ole vielä saavuttanut riittävää tasoa, vaan se on edelleen epäsuotuisaksi luokiteltu. Suomessa onkin suojeltu vain kolme prosenttia lehtoista, ja alkuperäisestä lehtopinta-alasta tuskin prosenttiakaan. Painotamme, että Joensuu on sitoutunut suojelemaan seitsemän prosenttia metsistään lähivuosina. Kaupungin lehtojen suojelu on kustannustehokas tapa täyttää omia sitoutumuksia ja kansallisia suojeluvelvoitteita.

Suunnittelualueella on syytä nostaa suojelualueiden määrää myös muidenkin kuntien osalta, metsien suojeluaste on matalahko Liperin, Outokummun ja Polvijärven alueella. Erityisesti Liperissä on tarpeen nostaa metsiensuojeluiden määrää ja ohjata lehtoluontotyyppiä maankäytön ulkopuolelle.

Ekologisesti oleellista on luonnon määrä ja laatu. Metsälaki turvaa vain pienialaisia luontotyyppiä, vaikka avainbiotooppi voi olla pinta-alaltaan kookaskin. Luonnonsuojelulaissa on suojeltu 13 merkittävää luontotyyppiä, joskaan muille uhanalaisille luontotyypeille ei saatu voimaan suunniteltua, omaa luonnonsuojeluasetusta. Painotamme, että näiden kohteiden turvaaminen on eräs tärkeimmistä ympäristöteoista, minkä maankäytössä voi tehdä. Vain luonnontilaltaan riittävän eheitä kohteita kutsutaan uhanalaisiksi luontotyypeiksi, ja yleisetkin luontotyytit voivat olla luonnontilaisina harvinaisia. Käytännössä monet lajit kykenevät esiintymään vain laadukkaissa elinympäristöissä, ja uhraamalla luonnontilaisia luontotyyppiä aiheutetaan väistämättä ekologista vahinkoa.

Sisävedet

Etelä-Suomen sisävesiluontotyytit ovat heikentyneet suuresti historiallisen, ja nykyisenkin, maankäytön seurauksena. Virtavedet ovat laajalti ojituksen ja perkausten heikentämiä. Vaikka pienvedet ovat nykyisin monesti metsälain ja vesilain suojaamia, niiden lähellä tapahtuva maankäyttö vähentää edelleen kohteiden luontoarvoja. Nykyiset metsäsertifikaattien minimisuojavaatimukset ovat riittämättömiä, eivätkä monet arvokkaiksi luokitellut kohteet ole säilyneet viime vuosinakaan eheinä. Tämä korostuu myös Etelä-Suomen lähteiköissä, joista 99 % on menettänyt luonnontilansa. Lähteitä ympäröivät metsät voivat olla myös arvokkaita.

Kun suojelualueverkostoa rakennetaan, edustavimpien pien- ja virtavesien ympäristöä suojelemalla saa kustannustehokkaasti ekologisia käytäviä. Maankäytön suunnittelussa on suotavaa hyödyntää nykyistä paikkatietoaineistoa monipuolisesti. Etenkin virtavesien lohikalakannat -aineisto, ja erilaiset Ranta 10 -aineistot antavat vihjeitä vesistöistä, joiden turvaamista ei kannata jättää sertifikaatin minimitaso varaan. Uhatut vaelluskalakantamamme ovat alttiita maankäytön aiheuttamalle ravinnekuormitukselle, mutta myös ilmastonmuutoksen pahentuessa vesien lämpenemiselle. Läheiset rantametsät tarjoavat kariketta ja varjoa. Lisäksi lukuisat virtavesien eliöt tarvitsevat runsaasti lahoppua, jota luonnontilaisissa virtavesissä on tyypillisesti enemmän kuin metsissä. Osa luonnontilaisten koskiympäristöjen lajeista on lailla erityisesti tai tiukasti suojeltuja.

Annamari Markkola
Puheenjohtaja

Suomen Luonnonsuojeluliiton Pohjois-Karjalan piiri ry

Antti Saarelainen
Sihteeri

Roosa Pihlajamäki
Puheenjohtaja
Savo-Karjalan Luonto-Liitto ry

Hannu Parviainen
Puheenjohtaja
Joensuun seudun Luonnonystävät ry

Aino Lehvasto
Puheenjohtaja
Outokummun Luonnonystävät ry

Annamaija Salmi
Puheenjohtaja
Kontiolahden Luonnonystävät ry

Saara Immonen
Puheenjohtaja
Enon Luonnonystävät ry

Lähteet:

Haahtela, Tari ym. 2017. Luontoaskel tартtumattomien tulehdustautien torjumiseksi Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2017; 133(1): 19–26. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13480>
Noudettu 15.3.2024.

Hanski, Ilkka 2016. Tutkimusmatkoja saarille. Luonnon monimuotoisuutta kartoittamassa. [Suomen-nettu painos teoksesta Messages from Islands, A Global Biodiversity Tour. The University of Chicago Press, Chicago. Suom. Jorma Keskitalo & Ilkka Hanski]. Gaudeamus, Helsinki.

Paloniemi, Riikka ym. 2019. Luontopohjaisten ratkaisujen käytännön toteuttaminen maakunnissa ja kunnissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:49. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2019 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161758>

Tyrväinen, Liisa 2019. Co-creation - Securing health benefits of nature. Turun yliopiston Youtube-kanava. <https://www.youtube.com/watch?v=Puh7iHnX5NM> Noudettu 15.3.2024.

Vastine: *Kaavatyön aikana laadittavia selvityksiä on tarpeen kohdentaa niihin asioihin ja alueisiin, joihin kaavalla on merkittävä vaikutus. Näitä olisivat esim. uuden tai muuttuvan maankäytön alueet. Kaikkea*

Joensuun seudun yleiskaavan suunnittelutyöryhmä

kaavatyön aikana ei voi selvittää, eikä kaavatyön tarkoitus ole toimia yleisenä puuttuvien selvitysten paikkaajana. Selvitysten kokonaisuus tarkentuu kaavan seuraavassa vaiheessa.

Kaavan tavoite ei tule olemaan erikseen uusien suojelualueiden tai kohteiden kartoittaminen. Kaavatyön yhteydessä on varmasti tarpeen inventoida ja koota yhteen jo olemassa olevat arvokkaat luontokohteet ja suojelualueet, ja osoittaa ne kartalle tarpeellisin kaavamerkinnöin ja -määräyksin. Kokonaan uusien suojelu- tai luontokohteiden selvittämiseen esim. maastokäynnein ei kuitenkaan ole resursseja. Selvitykset ovat tarpeen kohdentaa esim. edellisen kappaleen mukaisesti muuttuvan tai uuden maankäytön alueille. Jo tiedossa olevat arvokkaat luontotyytit osoitetaan kaavamerkinnöin silloin kun on tarpeen.

Lisärakentamisen ja uusien asuinalueiden sijoittumista suunnitellaan kaavan tavoite- ja rakennemallivaiheessa. Siinä linjataan millä tavoin ja mille alueille kaupunkirakenne mahdollisesti laajentuu. Täydennysrakentaminen sekä olemassa olevan infran ja palveluiden sekä joukkoliikenteen hyödyntäminen tulevat olemaan tärkeitä periaatteita. Virkistys- ja viheralueiden verkostotarpeet tullaan jollain tavalla tarkastelemaan kaavassa, Joensuun kaupungin viherkaavaa mukaillen. Kaava ei suoraan tule mahdollistamaan rantarakentamista MRL 72 §:n mukaisesti.

Kaavatyöstä tiedottaminen toteutetaan kaavatyön laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen tarkoituksenmukaisella tavalla. Laajuus ei esim. mahdollista jokaisen yksittäisen tahon yksilöllistä kuulemistä. Kaavahankkeesta viestimiseen ja tiedottamiseen panostetaan kyllä, noudattaen kaavalle laadittua erillistä toiminta- ja vuorovaikutussuunnitelmaa.

Lausunnossanne on paljon muitakin harkinnan arvoisia pointteja sekä mielenkiintoista tutkimustietoa. Näitä tulemme tarkastelemaan vielä erikseen kaavan tavoite- ja rakennemallivaiheessa.

18 Suomen metsäkeskus

Suomen metsäkeskuksen lausunto

Suomen metsäkeskus (myöhemmin Metsäkeskus) kiittää Joensuun seudun yleiskaavatoimikuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto Joensuun seudun yleiskaava 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Metsäkeskus tarkastelee osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa metsälain valvonnan ja kestäväan metsätalouteen perustuvien elinkeinojen edistämisen näkökulmasta.

Valmistelussa on hyvä huomioida, että metsälakia (1093/1996) sovelletaan yleiskaavan maa- ja metsätalouteen ja virkistyskäyttöön osoitetuilla alueilla. Yleiskaavan muilla alueilla metsälaki ei ole voimassa. Metsälaki velvoittaa noudattamaan luonnonsuojelulain (1096/1996), vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014) ja muinaismuistolain (295/1963) säädöksiä. Kun metsälakia ei sovelleta, vaikuttaa se myös muiden metsäkäyttöä ohjaavien lakien voimassaoloon, kuten lakiin metsätalouden määräaikaaisesta kannustejärjestelmästä (71/2023) (Metka) ja lakiin metsätuhojen torjunnasta

(1087/2013) (metsätuholaki). Nämä lait ovat riippuvaisia metsälain soveltamisesta. Suomen metsäkeskus valvoo metsälainsäädännön noudattamista.

Alueilla, joilla metsälakia sovelletaan, metsälaki ohjaa metsien hoitoa ja käyttöä. Metsälain ohella metsien käyttöä säätelevät myös metsälain nojalla annettu valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä. Myös ympäristölainsäädännöllä on vaikutuksia metsätalouteen. Metsälaki asettaa metsien hoidolle ja käytölle vähimmäisvaatimukset. Vähimmäisvaatimuksissa säädetään muun muassa puun korjuusta, metsän uudistamisesta ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisesta.

Metsäkeskus esittää, että kaavan vaikutukset alueella harjoitettaviin elinkeinoihin, mukaan lukien metsätalous, tulee selvittää.

Muilta osin pidämme osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa hyvin laadittuna ja metsäalan toimijoita hyvin osallistavana.

Terttu Kinnunen
elinkeinopäällikkö, Pohjois-Karjala
Suomen metsäkeskus

Vastine: *Suurin osa kaava-alueesta tulee olemaan M-alkuisia kaavamerkintöjä. Näiden alueiden maankäyttöä kaavalla ei lähtökohtaisesti ole tarkoitus tarkemmin ohjata, vaan alueiden maankäytössä tullaan menemään pitkälti erillislainsäädännön, kuten metsälain, ohjausvaikutusten kautta. Kaavassa huomioidaan maa- ja metsätalouden sekä muiden maaseutuelinkeinojen toimintaedellytykset. Myös näihin liittyvät vaikutukset tullaan arvioimaan.*

19 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Lausunto Tukes 996/03.00.02/2024

Asia

Lausunto asiasta "Joensuun seudun yleiskaava 2040, osallistumis- ja arviointisuunnitelma".

Oikeusvaikutteisella yleiskaavalla korvataan voimassa oleva Joensuun seudun yleiskaava 2020 sekä suunnittelualueen oikeusvaikutuksettomat kaavat. Kaava laaditaan viiden kunnan – Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Outokummun ja Polvijärven – alueelle. Kyseessä on maankäyttö- ja rakennuslain 46 §:n mukainen kuntien yhteinen yleiskaava, jonka kunnat voivat laatia maankäytön yleispiirteiseksi ohjaamiseksi ja toimintojen yhteensovittamiseksi.

Kaavatyö yhteensovittaa mukaan lähtevien kuntien strategioiden ja erilaisten ohjelmien tavoitteita. Tarkoitus on muodostaa yhteinen visio alueen kehittymisen suuntalinjoista. Kaavalla tarkastellaan erityisesti ylikunnallisia toimintoja, kuten asumisen, liikenteen ja palveluiden järjestämistä. Nämä ratkaisut tarkentuvat tulevaisuudessa laadittavissa kuntakohtaisissa kaavoissa.

Joensuun seudun yleiskaavan suunnittelutyöryhmä

Lausunto

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on tutustunut yllä mainittuun lausuntopyyntöönne. Tukes antaa lausuntonsa kemikaaliturvallisuuslainsäädännön näkökulmasta (390/2005).

Tukes muistuttaa huomioimaan kaavaprosessissa seuraavia asioita:

- Tukesin valvonnassa olevat vaarallisia kemikaaleja käsittelevät kohteet löytyvät Tukesin sivulta: [Kemikaalilaitosten konsultointivöhykkeet \(tukes.fi\)](https://tukes.fi/kemikaalilaitosten-konsultointivyoehykkeet).
- Kaavasunnittelussa tulee huomioida mahdollisten kemikaalionnettomuuksien vaikutusalueet.
- Kaavasunnittelussa tulee huomioida yritysten mahdolliset laajenemis- ja toimintojen kehittämismahdollisuudet.
- Jos kaava-alueelle suunnitellaan uusien kemikaalilaitosten sijoittamista, Tukes suosittelee tontille, jolle suunnitellaan sijoitettavaksi laajamittainen kemikaalilaitos, kaavamerkinnäksi T/kem tai kaavamääräyksissä mainintaa kaavan soveltuvuudesta kemikaalilaitokselle. Tukes arvioi lupakäsittelyssään laitoksen sijoittamisen edellytykset huomioiden mahdollisten onnettomuuksien seuraukset ja ulottumisen laitosalueen ulkopuolelle.
- Kemikaalilaitosten sijoittamisesta ja onnettomuusvaarojen huomioimisesta on kerrottu Tukesin oppaassa ”[Tuotantolaitosten sijoittaminen](#)”.
- Jos alueelle suunnitellaan tuulivoimaloita, lähtökohtainen suojaetäisyys tuulivoimalasta tuotantolaitokseen on 500 m. Jos etäisyys on lyhyempi, tulee tehdä selvitys tuulivoimalan turvallisesta sijoittamisesta. Arvioinnissa huomioitava mm. tornin kaatuminen, lapojen irtoaminen, jään kertyminen ja irtoaminen sekä tulipalo.
- Kaavoittaessa Tukesin valvonnassa olevien kemikaalilaitosten ympäristöä, tulee pyytää lausunto Tukesin lisäksi myös pelastusviranomaiselta.

Lisätietoja lausunnosta

Lisätietoja antaa Tanja Heinimaa
etunimi.sukunimi@tukes.fi

Esittelijä: Tanja Heinimaa
Johtava asiantuntija

Ratkaisija: Kati Hietamäki
Ryhmäpäällikkö

Vastine: *Seudun yleiskaavassa on todennäköisesti tarpeen tarkastella jonkinlaisella tarkkuudella myös kemikaalilaitosten sijoittamiseen soveltuvia alueita. Näiden osalta huomioidaan Tukesin ohjeistukset asiaan liittyen. Tarvittaessa tällaisten alueiden osalta käydään tarkempia neuvotteluja.*

Tuulivoimaloille mahdollisesti soveltuvat alueet tarkastellaan kaavan energiainfrastruktuuriselvityksessä. Siinä huomioidaan tuotantolaitoksille asetetut suojaetäisyydet.